

HARCI HELIKOPTEREK ALKALMAZÁSA A LÉGTÉR VÉDELMÉBEN

Szinte már axiómává vált napjainkra a megállapítás, hogy 2001. szeptember 11. óta más világban élünk. Megváltoztak korábbi értékek, értékrendek, fenyegetettségek.

Egy szakértői jelentés szerint, mely az ENSZ részére készült az alábbi új fenyegetéseket rangsorolja:

- Szegénység, fertőző betegségek és a természeti környezet pusztulása.
- Konfliktusok államok között és államokon belül.
- Nukleáris, radiológiai, vegyi és biológiai fegyverek terjedése.
- Terrorizmus.
- Transznacionális szervezett bűnözés.

Az Európai Unió biztonsági stratégiája eltérő módon fogalmaz:

- Terrorizmus.
- A tömegpusztító fegyverek terjedése.
- Regionális konfliktusok.
- Kormányzásra képtelen, összeomló államok.
- Szervezett bűnözés.

Mindkét dokumentumban közös elem a terrorizmus, a tömegpusztító fegyverek és a szervezett bűnözés mint fő fenyegetés.¹

A terrorizmus elleni harc védelmi és támadó jellegű tevékenységeket és rendszabályokat is takar. Az ebbe a kategóriába tartozó katonai műveletekkel lehetőség nyílik a terrorista cselekmények megelőzésére, az elrettentésre, de jelentősen csökkenthető az oltalmazásra kijelölt erők, objektumok terrorista-támadással szembeni sebezhetősége is.²

A szervezett bűnözés elleni harcban a légierő elsősorban felderítési és megfigyelési műveletekkel, a jelentősebb útvonalak, raktárak és elosztóhelyek felderítésével vehet részt. Amennyiben a helyzet úgy kívánja, a légierő aktív szerepet is kaphat fontosabb objektumok felszámolásában.

A légierő alaprendeltetéséből adódó feladatok közül a nemzeti feladatok az alábbiak:

- A Magyar Köztársaság szuverenitásának biztosítása, a légtér integritásának védelme;
- Légi terrorizmus elleni harc;
- Szárazföldi csapatok tevékenységének támogatása;
- Nemzetközi kötelezettségből eredő légi kutatás-mentés;
- Katasztrófa elhárításhoz történő hozzájárulás;
- Polgári hatóságok és a lakosság támogatása meglévő képességekkel.

A katonai erő alkalmazásának lehetőségei ezen új kihívások, fenyegetések elhárítása terén új képességek kialakítását igénylik, illetve szinte valamennyi fenyegetés elleni tevékenységben a légierő eredményesen alkalmazható.

A légierő alkalmazási lehetőségeit vizsgálva, elsődleges, hogy ezen fenyegetések elhárításában hogyan tud részt vállalni meglévő eszközeivel, illetve ezen eszközök harci alkalmazási lehetőségei-képességei milyen módon predesztinálják a repülő eszközöket az új fenyegetések elhárítására.

¹ Matus János: A biztonság és a védelem problémái a változó nemzetközi rendszerben. Új Honvédségi Szemle, Budapest 2006/2 23. oldal

² Magyar Honvédség Légierő Doktrína. Légierő Parancsnokság, Veszprém 2004. 27. oldal

A LÉGTÉR SZERKEZETE

A Magyar Köztársaság területe feletti légtér használatáról többek között az 1995. évi XCVII. Törvény rendelkezik. A törvény szellemisége igazodva a nemzetközi gyakorlathoz, lehetővé teszi bárki részére meghatározott feltételek teljesítése mellett a magyar légtér használatát.³

A kialakított légtér szerkezet természetesen feltételezi azt, hogy aki a légtérben működik az betartja az érvényben lévő szabályokat, előírásokat és a légtérben ennek megfelelően engedéllyel, szabályosan repül. A légtér meghatározó része az úgynevezett ellenőrzött légtér, melyben a légi eszközök folyamatos kontrol és irányítás mellett működnek. Van azonban a légtérnek olyan szelete is melyben éppen a légi forgalom szabadsága okán szabadon, akár földi irányítás nélkül a repülés szabadon végre hajtható. A légtérnek ez az a szelete és a „repülés szabadsága” koncepció alapján éppen ez az a rés, amelyből adott esetben fenyegetés érhet bennünket. Erre a fenyegetésre természetesen fel kell készülni, illetve választ kell adnunk rá.

LÉGTÉR VÉDELMI FELADAT

Ahogy arra már utaltam, a Magyar Légierő alaprendeltetéséből adódó feladata a légtér védelme, a légtérből várható fenyegetések elhárítása, megelőzése. A 2004. évi CV. törvény a honvédelemről részletesen tárgyalja a Honvédség és ebből adódóan a Légierő feladatait, mely többek között kimondja a terület, légtér, lakosság és anyagi javak védelmét, a honvédelem szempontjából fokozott védelmet igénylő létesítmények őrzését, védelmét. Értelemszerűen ezek a védelmi feladatok csak szabályozott fegyverhasználattal végezhetők, hiszen függetlenül attól, hogy honi területen történő alkalmazásról beszélünk, a fegyverhasználatra szükség van. A Honvédelmi törvény szabályozza a Légierő különös fegyverhasználati jogát is; A Magyar Köztársaság légterének oltalmazásában részt vevő nemzeti és szövetséges légvédelmi készenléti erők fegyvereivel figyelmeztető vagy megsemmisítő tűz nyitható az ország légtérében tartózkodó légi járműre, ha az:

- Fedélzeti fegyverzetét alkalmazza, vagy
- Más módon (más fegyverrel vagy eszközzel) az élet- és vagyónbiztonságot veszélyeztető súlyos, erőszakos cselekményt követ el, illetve katasztrófát idéz elő....a légvédelmi készenléti erők felszólításának szándékosan nem tesz eleget.⁴

Amikor a Magyar Köztársaság légterének védelméről beszélünk, általában mindenki radar rendszerekre, légelhárító rakétákra és harcászati repülőgépekre gondol. Klasszikus esetben ez így is van, azonban az élet mindig új kihívásokat produkál és ezekre a kihívásokra hatékony választ kell adni. Napjainkban a fő fenyegetés ahogy azt már jeleztem, a terrorizmus és az ellene folytatott harc. Ebben a harcban nem érvényesek a szabályok, pontosabban minden fenyegetés elképzelhető, és főleg az képzelhető el, ami nem szokványos. Így a válaszoknak is ennek megfelelőnek kell lennie. A légtér, mely könnyen átjárható, a földfelszíntől repülésre alkalmas, így számítani is kell arra, hogy teljes keresztmetszetében igénybe veszik akár rossz szándékkal is. A légtérnek az az alsó szelete, mely a földfelszíntől mintegy 500-600 méterig terjed, nehezen kontrolálható technikai eszközökkel, ha a repülő eszköz kihasználja a terep adta rejtési lehetőségeket, nos ez még inkább nehezíti a felderítést, azonosítást. Természetesen ebben az alsó, földközeli légtérben is hatékony tud lenni egy harcászati repülő, azonban ehhez stabil felderítési, célazonosítási adatok kellenek. Abban az esetben, ha a behatoló gép úgynevezett kis sebességű repülő eszköz, ebben az esetben nagy hatékonysággal alkalmazható a harci helikopter a cél felderítésére, azonosítására, elfogására. Ez a képesség a harci helikopter repülési paramétereiből következik, mely közel azonos az ebben a légtér részben repülő repülőeszközök technikai, repülési paramétereivel, manőverezési képességeivel.

³ 1995. évi XCVII. törvény 6 § (1) a, b és(3)

⁴ 2004. évi CV. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről 20 § és 132 §

A MI-24 HARCIL HELIKOPTER KÉPESSÉGEI

Valamennyi helikoptert a forgószárny aerodinamikai lehetőségei alapján sokoldalúan lehet alkalmazni különböző nagy manőverezési lehetőséget igénylő feladat végrehajtásában. Különösen igaz ez a speciálisan harcra tervezett helikopterek esetében, mint amilyen a MI-24 harci helikopter is.

A harci helikopter nagy manőverezési lehetőséggel bír a sebesség vonatkozásában- nullától a típusra megadott maximumig-, jelentős időt képes a levegőben tartózkodni, mely lehetővé teszi a több órás őrzáratozást-légtér ellenőrzést, sokoldalúan alkalmazható különböző földi és légi célok ellen. A MI-24-es harci helikopter széles körű fegyverzettel rendelkezik, mely a megfelelő elrettentést és ha szükséges pusztítást képes megvalósítani. Fontos a helikopter túlélő képessége, ezt a MI-24 esetében a megfelelő páncél védettség- mely a pilóta kabinra és a létfontosságú rendszerek páncél védelmére is kiterjed-jelenti.

A harci helikopterek feladatai

Békében: a terrorizmus elleni tevékenység, határvédelmi feladatok, ipari és természeti katasztrófa helyzetekben való tevékenység, nemzeti légvédelmi készenléti feladatok ellátása, a Magyar Köztársaság légtér-szuverenitása biztosításának érdekében.

Háborús helyzetben: a szárazföldi csapatok szállítása, szállításának oltalmazása, tűztámogatása, közvetlen légi támogatása, légvédelmi készenléti szolgálatok ellátása, felderítés végrehajtása.

Válsághelyzetben: válságkezelési műveletek keretében, a háborús feladatok jellegéhez hasonló feladatok, kiegészülve a demonstratív célú, valamint a humanitárius segítségnyújtás feladatokkal.

A harci helikopter korlátozás nélkül alkalmazható a Magyar Honvédség elé támasztott feladatok szinte teljes spektrumában. A Mi-24 mint eszköz, változtatás nélkül képes megfelelni a vele szemben támasztott feladatoknak, csupán a feladatszabásban, az alkalmazási szabályokban és a kiszolgálásban fedezhetünk fel különbségeket.

A megfogalmazott feladatokban a harci helikopter képességeiben szükségszerűen átfedéseket fedezhetünk fel, tehát egyfajta képesség sok területen alkalmazható. Ugyanakkor az esetleges hátrányok is egyformán befolyásolhatják az adott műveletet.

Bármilyen műveletet elsődlegesen befolyásoló tényező a túlélőképesség. A Mi-24 jelenleg a világon a legjobb mutatókkal rendelkezik a túlélőképesség tekintetében. Páncélzata, rendszereinek védettsége lehetővé teszi a nagy fenyegetettségű műveletek sikeres és a lehető legbiztonságosabb végrehajtását. Üzemképesség tekintetében is a világ élvonalába tartozik. Magyarországon a mintegy huszonöt éves üzemelés során, nem történt a helikopter meghibásodásából keletkezett katasztrófa, sőt még géptörés sem. A bekövetkezett balesetek során, a lehető legnagyobb védelmet biztosította a személyzetek részére.

Korszerűsítés nélkül még sokáig képes teljesíteni a Magyar Honvédséggel szemben támasztott feladatokat. Minimális navigációs és kommunikációs korszerűsítéssel, nem csak nemzeti, hanem NATO feladatokra is alkalmas. A minimális korszerűsítés jelenleg is folyik – GPS elő beépítések, digitális rádió berendezések, és MODE-4 saját-ellenség felismerő rendszer fedélzeti válaszadója kerülnek folyamatosan beszerelésre.

A legfontosabb feladatokban részletesebben is vizsgálhatjuk a Mi-24 képességeit.

Levegő-levegő képességek

A Mi-24 maximális sebessége 335 km/h, függőleges emelkedési képessége 12 m/s, statikus csúcsmagassága 1900 m (a légpárnahatás zónáján kívül), így képes a kis sebességű kis magasságon repülő légi célok gyors feltartóztatására és megsemmisítésére, a fedélzeti géppuskával, vagy a 9K114 STURM rakéta alkalmazásával, mely a mellső és hátsó féllégtérből egyaránt indítható légi célra. Mellső féllégtérből akár 8 km távolságból is.

A 9-A-624 12,7 mm négycsövű nehézgéppuska nagy tűzgyorsaságával szintén alkalmas fegyver légi célok ellen.

Ezek a képességek, párosulva az őrjáratozási és önvédelmi képességekkel, kiválóan alkalmassá teszik a típust légtérvédelmi és határvédelmi feladatokra.

A modern haderők alapvető eleme a helikopter, ezen belül a harci helikopter. Az ellenséges helikopterek nagy pusztítást okozhatnak a szárazföldi erők soraiban, ezért létfontosságú, hogy felvegyük velük a harcot. Ennek a harcnak alapvető – ha nem az egyetlen hatékony – eleme a Mi-24 harci helikopter. Az ellenséges helikopterek kis sebességgel, tehát a vadászrepülőgépek lokátorai elől rejtve, és kis magasságon repülnek. A kis magasság kizárja a lokátor vezérlésű rakéták alkalmazását ellenük. A terepdomborzat adta rejtési lehetőségek széles körű kihasználása nagymértékben csökkenti a vállról indítható infravörös irányítású rakéták, a légvédelmi tüzéség és a kézi lőfegyverek hatékonyságát velük szemben. Így egy igazán hatékony eszköz maradt ellenük – a harci helikopter.

A világon egyedülállóan a levegő-föld és levegő-levegő képességek egyidejű alkalmazása nem zárja ki egymást.

TERRORELHÁRÍTÁS, MEGELŐZÉS

Az alkalmazható képességek megegyeznek a légi célok elleni tevékenységgel, kiegészülve a különösen fontos személyek és objektumok védelmével.

II. János Pál látogatásakor a légi szállítást egy Mi-24 géppár biztosította. Az orosz légierő és a szárazföldi csapatok az afganisztáni tapasztalatok óta minden hadművelleti területen Mi-24-el biztosítják a fontos légi szállításokat. A Mi-24 önvédelmi berendezései a megadott terepszakaszokon biztosítják a szállító légijármű védelmét, valamint azonnal megsemmisíthetik, vagy lefoghathják a támadó légi vagy földi eszközöket.

A Bányárfelhaló feladat során a folyamatos légi jelenlétet az őrzött objektum közvetlen közelében egyedül a Mi-24 harci helikopterekből álló kötelék volt képes biztosítani, kettős feladatrendszerrel, vagyis légvédelmi és szárazföldi felderítő és beavatkozó elemként egyaránt.

A terrorista csoportok általában gyorsan mozgó kis létszámú elemekből állnak. Ezeket az elemeket ilyen tulajdonságaik miatt nehéz felderíteni és megsemmisíteni. A Mi-24 rendelkezik a megfelelő fegyverzettel a csoportok megsemmisítéséhez, valamint vizuális és optikai felderítést és riasztást végezhet.

A terrortámadások közvetlen megelőzéséhez tartozik az erődemonstrációs célú repülés. Legendás tűzereje miatt még mindig a Mi-24 harci helikopter rendelkezik az egyik legnagyobb elrettentő erővel. Teljes fegyverzet függesztése esetén egy géppár – mely a legkisebb bevetésre kerülő harci egység – tűzereje nagyobb, mint egy szárazföldi zászlóalj tűzereje.

Kiválóan alkalmazható földi menetoszlopok védelmére, kísérésére. Sebessége lehetővé teszi a lassan haladó gépjármű menetoszlop menetvonalának folyamatos biztosítását, a földi biztosító erők riasztását és tüztámogatását. A Mi-24 légi jelenléte egyszerűen elvonja a támadók figyelmét a földi tevékenységről, így a szárazföldi elemeknek megnövekszik a cselekvési szabadságuk. Lengyelország iraki műveleteiben 6 db Mi-24 vett részt, elrettentési feladattal.

Az Izraeli hadsereg széles körben alkalmazza az AH-64A (D) harci helikoptert a terroristák elleni harcban. A Mi-24 is – ha kisebb mértékben is – rendelkezik a terrorizmus elleni harcra szükséges összes képességgel.

Minden területen, de a terrorizmus elleni harcban, valamint az ipari katasztrófák esetén is nagyon fontos képesség a Mi-24 egyedülálló sugár, vegyi és biológiai védettsége. Korlátlan művelési szabadságot biztosít szennyezett környezetben. A Mi-24 kabinja (személyzet- teherter) szerkezeti építéséből adódóan, hermetizált, túlnyomásos, aktív szénművelővel ellátott.

Ezeket a tulajdonságokat felhasználva került sor a légi sugár-felderítőkötény csapatpróbájára, majd rendszerbe állítására. A próbarepülések során a feladat nagy és kis aktivitású sugárforrás detektálása, keresése a szoftver rendszerek, kötének tesztelése volt. A kötének a Mi-24 fegyverzeti függesztő sínjén került elhelyezésre, a függesztést a repülő műszaki állomány 1-1,5 perc alatt végrehajtotta, az eszköz bekapcsolását a személyzet a helikopter kabinjából hajtotta végre. Ez az eszköz rendszeresített eszköze a Magyar Honvédségnek, mely szintén bizonyítéka annak, hogy a MI-24-es harci helikopter az egyik legsokoldalúbb repülő eszköz a légtér védelemben.

VÁROSHARC

A Mi-24 a városi harc egyik leghatékonyabb eszköze. Izrael alkalmazza széleskörűen a harci helikoptereket a városharcban, mely szorosan összefügg a terrorelhárító tevékenységgel.

A STURM rakéta alkalmas precíziós csapás végrehajtására, akár a házak ablakain keresztül lehetséges a cél megsemmisítése.

A négycsövű 12,7 mm nehézgéppuska nagy tűzgyorsaságával 200-300 m-ről is kiválóan alkalmas élőerő vagy járművek elleni lefogó, illetve megsemmisítő tűz kiváltására.

A Mi-24 teljes mértékben alkalmas kis 6-8 fős rohomegységek szállítására, kirakására, valamint kiemelésére, akár házak tetejéről is, leszállással, vagy felszerelhető csörlőberendezéssel. Páncélzata védelmet ad a kézi fegyverek ellen – nagyobb védeltséget nyújt, mint az UH 60-nak Szomáliában. Összehasonlításképpen az UH 60-al, a Mi-24-es 8 személyt és másfél tonna fegyvert képes szállítani egyidejűleg, míg az UH-60-as 11 személyt beépített fegyverzet és páncélzat nélkül.

A szállított rohomegységek a tehertérből egyidejűleg hat darab géppuskával vagy gépkarabéllyal kiváló oldalvédelmet biztosíthatnak a szűk városi terepen.

A tehertér ajtajának osztott zárásával – az alsó ajtó zárva a felső pedig nyitva – lehetővé válik két PKM géppuska rögzítése az alsó ajtókra. A lövészekkel való kommunikáció megteremtése után nem csak lefogó, hanem célzott tűzvezetés is végrehajtható. A lövészek is riaszthatják a helikopter személyzetét az oldalról jövő fenyegetésre, valamint a gépszemélyzet parancsnoka is meghatározhat számukra célokat.⁵

A jelenkor aszimmetrikus viszonyai között a Mi-24-es képességeit nem szabad figyelmen kívül hagyni sem békében, (Csernobil) sem minősített esetekben. A volt Varsói szerződés tagállamai közül Bulgária és Lengyelország is a típus hosszú távú üzemeltetését tervezi. A Magyar Honvédség átalakításának és az új szervezeti struktúrájának kialakításáról szóló 2236/2003.(X.1) kormányhatározatban megfogalmazott igények alapján a haderőstruktúrának biztosítani kell a lehető legnagyobb rugalmasságot, az egyes elemek több különböző feladatban történő felhasználását. A NATO vállalatoknak megfelelően biztosítani kell a bevethető (telepíthető), harcoló hadrendi elemeket. A megjelenő könnyű lövész és különleges műveleti elemek sikeres működéséhez szükséges a helikopter-támogatás, ami nagymértékben hozzájárul az egyik legfőbb alapelv megvalósulásához, a mobilitáshoz.

Összegezve megállapítható, hogy a légtérvédelem napjainkban egy rendkívül összetett, a légierő valamennyi fegyvernemét érintő, együttműködést igénylő feladatrendszer, melyben a harci helikopterek alkalmazásának meghatározó szerepe van. A légtér földfelszíntől, az alsó 500-600 méterig terjedő részében a kis sebességű légi járművek azonosítása, ellenőrzése, illetve szükség esetén rendszabályok foganatosítása szempontjából leghatékonyabb eszköze a harci helikopter, hazai viszonyok között a rendszerben lévő MI-24 típusú harci helikopter. Azon repülési, manőverezési képességek, melyekkel a típus rendelkezik, a rendszeresített fegyverzet alkalmassá teszik a harci helikoptert arra, hogy a légtér védelemben hatékony eszközként lehessen alkalmazni.

⁵ Orosz Zoltán - Rolkó Zoltán: A MI-24 harci helikopter hosszú távú alkalmazása a 2236/2003. (X.1.) kormányhatározatban a Magyar Honvédség számára megfogalmazott feladatok tükrében. ZMNE RMI Konferencia: Fél évszázad forgószárnyakon a magyar katonai repülésben. Szolnok, 2005.